

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Warszawa, 14. 02. 2013 r.

RPO-691996-IV/11/MK

00-090 Warszawa   Tel. centr. 22 551 77 00
Al. Solidarności 77   Fax 22 827 64 53

Pan Jarosław Gowin
Minister Sprawiedliwości

szanowny Panie Ministrze

Do Rzecznika Praw Obywatelskich od dłuższego czasu trafiają skargi na działalność rodzinnych ośrodków diagnostyczno-konsultacyjnych. Do tej pory skargi dotyczyły jednak przede wszystkim długiego okresu oczekiwania na wyznaczenie terminu badania oraz wydania opinii przez RODK (co w sprawach rodzinnych, dotyczących często małych dzieci ma szczególnie duże znaczenie), a także błędów w wydawanych opiniach czy oparciu ich na niewystarczających bądź mało naukowych podstawach. Takie skargi obarczone były często przymiotem subiektywizmu i dużych emocji, co jest zrozumiałe z uwagi na przedmiot postępowań, w których opinia RODK jest powoływana.

Obecnie jednak podniesiona została bardziej obiektywna i istotna z punktu widzenia stanowienia prawa kwestia praktyki stosowania rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 3 sierpnia 2001 r. w sprawie organizacji i zakresu działania rodzinnych ośrodków diagnostyczno-konsultacyjnych (Dz.U. z 2001 r., Nr 97, poz. 1063) oraz upoważnienia ustawowego do wydania rozporządzenia takiej treści.

Zdaniem przedstawicielek organizacji skupiającej babki ojczyste - „Forum Matek przeciw Dyskryminacji Ojców” - upoważnienie do wydania rozporządzenia, zawarte w art. 84 § 3 ustawy z 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz.U. z 2010 r., Nr 33, poz. 178 ze zm.) dotyczy i może dotyczyć jedynie spraw rozpatrywanych w trybie tej właśnie ustawy. Na zasadność tej tezy wskazywać może nie tylko umiejscowienie upoważnienia ustawowego w ustawie o postępowaniu w sprawach nieletnich, ale także sformułowanie, że rozporządzenie ma uregulować „organizację i zakres działania rodzinnych ośrodków diagnostyczno-konsultacyjnych,

w szczególności obejmujący diagnozowanie nieletnich i ich środowiska rodzinnego, poradnictwo i opiekę specjalistyczną nad nieletnimi, a także diagnozowanie i poradnictwo w zakresie przeciwdziałania i zapobiegania demoralizacji". Powtórzenie tych sformułowań znajduje się w § 13 rozporządzenia: „Ośrodek prowadzi działalność w zakresie diagnozy, poradnictwa i opieki specjalistycznej w sprawach nieletnich oraz w zakresie przeciwdziałania i zapobiegania demoralizacji" - oba te cele ściśle wiążą się z tematyką ustawy, nie mają natomiast nic wspólnego z problematyką uregulowaną w ustawie z 25 lutego 1964 r. - Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2012 r., Nr 788).

Tymczasem powszechną praktyką - co potwierdzają także doświadczenia Rzecznika Praw Obywatelskich - jest powoływanie opinii RODK w sprawach rozwodowych, o ograniczenie czy pozbawienie władzy rodzicielskiej, a także w sprawach o kontakty. Wprawdzie podstawą do takiego działania może być § 14 rozporządzenia, który w punkcie 1 statuuje, że do zadań ośrodka należy przeprowadzanie badań psychologicznych, pedagogicznych lub lekarskich oraz wydawanie na ich podstawie opinii na zlecenie sądu lub prokuratora, jednak wątpliwe jest, by zamiarem prawodawcy było uregulowanie tym punktem badań innych niż dla celów postępowania w sprawach nieletnich.

Należy również wskazać na nie do końca sprecyzowany status opinii RODK - czy jest to opinia łączna stałych biegłych w rozumieniu art. 283 ustawy z 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U z 1964 r., Nr 43, poz. 296 ze zm.), czy też traktuje się ją jako opinię instytutu naukowego czy naukowo-badawczego w rozumieniu art. 290 KPC. Na tę drugą możliwość wskazywałoby orzecznictwo Sądu Najwyższego (np. postanowienie SN z 12 lutego 1987 r., II CZ 15/87), jednak opinie RODK nie zawsze spełniają wymóg wyrażania stanowiska instytucji, a nie jedynie osób podpisujących badanie (wyrok SN z 28 września 1965 r., II PR 321/65, wyrok SN z 12 grudnia 2008 r., II CSK 387/08). Ponadto rodzinne ośrodki diagnostyczno-konsultacyjne nie spełniają wymogów „instytutu badawczego", określonych w ustawie z 30 kwietnia 2010 r., o instytutach badawczych (Dz.U. z 2010 r., Nr 96, poz. 618 ze zm.). W jednym z orzeczeń Sąd Najwyższy, dopuszczając możliwość uznania spółki z o.o. za instytut w rozumieniu art. 290 KPC,

stwierdził, że „ Kryterium podstawowym pozwalającym dany podmiot uznać za instytut, na gruncie omawianego unormowania, jest prowadzenie przez niego badań naukowych" (postanowienie SN z 19 sierpnia 2009 r., III CSK 7/09). Badania naukowe" nie są natomiast wymienione w zakresie działalności RODK (§ 13 rozporządzenia) ani w zadaniach RODK (§14 rozporządzenia).

W świetle powyższych rozważań, na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2001 r., Nr 14, poz. 147 ze zm.), uprzejmie proszę o poinformowanie o stanowisku Pana Ministra w podniesionej kwestii oraz o rozważenie zasadności podjęcia inicjatywy prawodawczej w postaci zmiany rozporządzenia bądź rozszerzenia upoważnienia ustawowego, sankcjonującego powszechną praktykę stosowaną w sądach powszechnych.

Z poważaniem

Z upoważnienia
Rzecznika Praw Obywatelskich

Stanisław Trociuk
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich